

Франція й Німеччина нині перебувають на рівні збалансованого й стійкого соціального й економічного прогресу, враховують це при укладанні дво та - багатосторонніх угод в Європейському регіоні. Німецький досвід регулювання економіки може бути корисний і для Франції також, як і французький для Німеччини, зокрема, в питаннях організації та управлінні найважливішими галузями господарства, реалізації програм у рамках концепції соціально-ринкової економіки, при виборі та застосуванні найбільш ефективних ринкових механізмів.

Висновки. Сучасна міжнародна обстановка об'єктивно вимагає комплексного підходу до вирішення проблеми міждержавних відносин, розвитку співробітництва народів не в якійсь одній сфері суспільного життя (наприклад, економіці, екології), а одночасно в низці сфер. Успіх у досягненні цієї мети нерозривно пов'язаний з утвердженням повної довіри у відносинах між державами світу. Ініціативи з економічного співробітництва між Францією й Німеччиною яскраве тому підтвердження..

Джерела та література

1. Амеліна І. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / І. Амеліна, С. Владимиров, Т. Попова. – К. : Центр учб. літ-ри, 2013. – С. 10–12.
2. Посольство Германии в Франции. Германия и Франция. Полвека дружбы и сотрудничества. 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.germania.diplo.de/contentblob/3780850/Daten/2965452/elyseeaustellung.pdf>
3. Фонтейн П. Європа у 12 уроках / П. Фонтейн. – К. : Віва-Принт, 2008. – 56 с.
4. Airbus SAS 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.airbus.com/>
5. Sanofi 2004–2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://en.sanofi.com/>
6. La France et L'Allemagne. Octobre 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/allemande/la-france-et-l-allemande/>.

УДК 327(73)

С. В. Фем'як – студентка 5 курсу
факультету міжнародних відносин
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

Політика «перезавантаження» відносин як один із пріоритетів зовнішньополітичної діяльності Барака Обами

*Роботу виконано на кафедрі країнознавства
і міжнародних відносин СНУ ім. Лесі Українки
Науковий керівник: А. А. Моренчук – кандидат
історичних наук, доцент кафедри
країнознавства і міжнародних відносин
СНУ ім. Лесі Українки*

Визначено зовнішньополітичні пріоритети адміністрації Б. Обами. Розглянуто основні напрями політики «перезавантаження» відносин США. Проаналізовано зміни у відносинах між США та іншими країнами світу.

Ключові слова: зовнішня політика, зовнішньополітичні пріоритети, політика «перезавантаження» відносин, Договір про скорочення стратегічних наступальних озброєнь.

Femiak S. V. The Policy of «Reset» of Relations as One of the Priorities of Barack Obama's Foreign Policy. The foreign policy priorities of the Obama's Administration are determined. The main directions of the policy of «reset» of the USA relations are reviewed. The changes in the relationships between the United States and other countries are analyzed.

Key words: foreign policy, foreign policy priorities, the policy of «reset» relations, the Treaty on reducing of strategic offensive arms.

Актуальність теми дослідження. Протягом тривалого часу Сполучені Штати Америки намагаються поширити свій вплив у різних регіонах світу. Після обрання у 2009 р. президентом Барака Обама децю змінилися інструменти й цілі зовнішньої політики держави. Зважаючи на зростаючу конфліктогенну обстановку, адміністрація президента вирішила провадити політику «перезавантаження» відносин з окремими країнами, але при цьому корегувати співвідношення зовнішньополітичних пріоритетів із метою збереження домінуючого статусу та підтвердження лідерства в міжнародній спільноті.

Метою наукового дослідження є визначення зовнішньополітичних пріоритетів адміністрації Б. Обама та основних складових політики «перезавантаження» відносин США.

Реалізація поставленої мети зумовила розв'язання таких **завдань**:

- визначити зовнішньополітичні пріоритети адміністрації Барака Обама;
- розглянути основні напрями політики «перезавантаження» відносин США;
- проаналізувати зміни у відносинах між США та іншими країнами світу.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. На сучасному етапі найменші зміни у підходах і реалізації американської зовнішньої політики помітно впливають на стабільність і передбачуваність багатьох міжнародних процесів. Поступова втрата Сполученими Штатами ролі одноосібного лідера світового співтовариства й пов'язані з цим зміни у структурі геополітичного простору, а також світова фінансова криза 2008–2009 рр. призвели до перегляду американською владою власної ролі на міжнародній арені. Результатом цього процесу стали помітні зміни в зовнішній політиці США, що збіглися з початком президентства Б. Обама.

Передусім ці зміни проявились у поверненні до координації дій із західноєвропейськими союзниками; більш доброзичливих відносинах із Російською Федерацією, КНР, а також із деякими мусульманськими країнами; згуртуванні союзників, насамперед членів НАТО; зміни у американо-кубинських відносинах тощо. Все це заклало основи реалізації політики «перезавантаження відносин» США.

Головний принцип «перезавантаження» полягає в тому, що політика Дж. Буша-молодшого була політикою протистояння, тоді як політика Б. Обама спрямована на пошук «загальних пріоритетів», «зближення» і «посилення взаєморозуміння» між країнами. Цим він намагався досягти наступних цілей: змінити імідж США за кордоном – насамперед у мусульманському світі; завершити війни в Афганістані та Іраку (що розпочалися за правління президента Дж. Буша-молодшого); зменшити дефіцит бюджету й зовнішній борг держави; налагодити співпрацю з Китаєм щодо вирішення проблем міжнародної безпеки та стати миротворцем на Близькому Сході та ін. [8].

Вперше про необхідність «перезавантаження» американсько-російських відносин згадав у своїй промові на конференції з безпеки в Мюнхені в лютому 2009 р. віце-президент США Дж. Байден. Зокрема, йшлося не лише про позитивні зміни, а й про застереження в тому сенсі, що «кожна європейська країна має право на участь у союзах, право на вибір свого шляху, зокрема у зв'язку з розширенням НАТО», але разом із тим, слід пам'ятати «про наші відмінності, не відмовляючись від наших друзів і від наших цінностей» [3]. Так, передбачалася співпраця

Сполучених Штатів з Росією у сфері контролю за озброєнням. Проте водночас США заявили, що не визнають сфер впливу Росії й не визнають незалежності регіонів, що відкололися від Грузії – Південної Осетії й Абхазії [7].

Важливою подією для розвитку відносин США і РФ на новому етапі став московський саміт – візит Б. Обами в Москву в липні 2009 р. За результатами цього візиту Б. Обама й Д. Медведев підписали цілий пакет документів, у тому числі, й про створення двосторонньої президентської комісії щодо зміцнення співпраці між країнами. Ще одним важливим кроком у розвитку російсько-американських відносин стала підготовка та підписання 8 квітня 2010 р. у Празі договору про скорочення стратегічних наступальних озброєнь (СНО).

Така політика «перезавантаження» по-різному сприймається вченими та аналітиками. Дехто вважає, що за всім цим стояв лише прагматичний розрахунок нової американської адміністрації, для якої міцні відносини з Росією є інструментом для досягнення багатьох пріоритетних завдань, серед них – контроль за озброєнням [5].

Проте за останні роки відносини між країнами зазнали значних змін. Сполучені Штати істотно збільшили частку сил ядерного стримування, що базуються на підводних човнах, розміщених у безпосередній близькості до російських кордонів, а також досягли значного успіху в розгортанні наземного та морського базування систем протиракетної оборони по периметру російських кордонів. Росія, у свою чергу, модернізувала системи ПРО та ППО, чим поставила під загрозу інтереси союзників США та НАТО. Крім цього, розробляються нові системи ракет, які підпадають під заборону в межах чинних домовленостей [6].

У 2012–2013 рр. напруга в американо-російських відносинах почала зростати. Причинами цього стали принципово різні позиції сторін щодо розгортання системи протиракетної оборони; прийняття у США так званого «закону Магнітського», яке супроводжувалося запровадженням санкцій стосовно низки російських чиновників; рішення російської сторони надати притулок співробітнику спецслужб США Е. Сноудену [5].

Після анексії Криму в лютому-березні 2014 р. відносини між двома державами у сфері оборони істотно загострилися й мають тенденцію до дальшого погіршення в контексті російської агресії на Сході України. Вже на вищому рівні військовими та дипломатами ведеться публічна дискусія у стилі взаємного залякування можливістю обміну «обмеженими ядерними ударами». Крім того, США разом із країнами ЄС ініціювали три рівні економічних санкцій проти Російської Федерації, що включають заморожування співробітництва в космічній галузі; припинення інвестиційного співробітництва з РФ; скасування самітів, конференцій, двосторонніх програм співробітництва та форумів за участю Росії або дискримінація її у багатосторонніх міжнародних структурах; звуження можливостей дипломатичного діалогу, відкликання власних дипломатів з РФ; обмеження у сфері кредитування банків, оборонних підприємств і підприємств нафтової промисловості. Також були введені обмеження на поставки в Росію зброї й військової техніки, військових технологій і технологій подвійного призначення, а також високотехнологічного обладнання та технологій для нафтовидобутку.

У відповідь на санкції Заходу Росія теж ввела певні обмежувальні заходи, зокрема заборону на поставки практично всієї харчової продукції із західних країн, а також створила відповідний список нев'їзних до Росії громадян США та ЄС. Тому зараз можна говорити про високий ступінь загострення відносин між США та РФ [2].

У східному напрямку зовнішньої політики США слід, передусім, підкреслити зміну ставлення американської адміністрації стосовно мусульман, що стало ще однією «візитною карткою» нинішньої американської політики. Нові підходи було окреслено в Каїрській промові у червні 2009 р., коли президент США звернувся до

всіх мусульман світу. У своєму виступі він закликав відкрити нову сторінку у відносинах США та ісламського світу, спільно боротися з екстремізмом, посилити економічне та наукове співробітництво. Б. Обама підкреслив, що США не планують зберігати військову присутність в Афганістані та Іраку й виступають за мирне врегулювання близькосхідного конфлікту та проголошення незалежної палестинської держави. При цьому Б. Обама закликав Ізраїль припинити будівництво поселень на Палестинських територіях.

Ці заяви були схвально сприйняті в мусульманських країнах, але в США виступ президента зустріли неоднозначно. З боку консерваторів лунали звинувачення в тому, що президент, не маючи можливості протистояти загрозі з боку ісламського тероризму, пішов шляхом «загравання» з мусульманами. Демократи ж, навпаки, вказували на те, що президент зайвий раз демонструє прагматизм та обережність [3].

Щодо відносин з КНР, то після приходу до влади Б. Обами вони зазнали певних змін. Офіційно визнаючи Китай світовою державою, США все ще не готові розглядати його як рівноправного партнера. Але все ж таки у 2009 р. американська адміністрація намагалася поділити світ на сфери впливу між США й Китаєм, звернувшись до Пекіна з пропозицією створити «групу двох» (G2). Проте Китай заявив, що не погоджується з такою формулою, й підтвердив свою відданість концепції багатопольярного світу. Сьогодні США та їхні ключові союзники з НАТО не зацікавлені у глобальній присутності та зміцненні Китаю, особливо в нарощуванні ним військової потуги. Відтак, вони прагнуть обмежити його вплив на міжнародній арені, витісняючи КНР із Африки, Близького Сходу, Латинської Америки, стримуючи активність Китаю у Середній та Східній Азії, басейні Індійського океану. З цією ж метою Сполучені Штати прагнуть створити на Близькому Сході «коаліцію поміркованих» – військовий союз із держав-членів Ради співробітництва країн Перської затоки, а також Єгипту та Йорданії [8].

Можливим підґрунтям зміни пріоритетів у відносинах з КНР є зростаюча фінансова криза в цій країні. Адже в міру її розвитку все більше наростає напруга в торговельних відносинах між США й Китаєм. Проте спектр заходів і ступінь тиску, які може використовувати американський президент, дуже обмежені. Це пояснюється тим, що Китай є найбільшим кредитором США [1].

Зоною життєво важливих національних інтересів США й досі залишається латиноамериканський регіон. Тому перед Б. Обамою постала також проблема нормалізації відносин із Кубою. Явними ознаками «перезавантаження» на початку квітня 2009 р. стало скасування з боку США запроваджених адміністрацією Дж. Буша обмежень на поїздки на острів Свободи й на грошові перекази туди та звідти, а також офіційне виключення Куби зі списку спонсорів тероризму (28 травня 2015 р.) [3].

На сучасному етапі процес примирення між США та Кубою вже відзначився звільненням владою Куби політичних опонентів, а також першим за останні сорок років візитом американського дипломата високого рівня задля перемовин із нормалізації відносин. Але одночасно процес примирення позначився й низкою перепон: питанням скасування фінансового та економічного ембарго (поки знята лише низка санкцій у сферах транспорту, туризму, страхування); питанням закриття або повернення Кубі військової бази Гуантанамо; дотриманням прав людини на Кубі тощо.

Ключовою подією з нормалізації відносин став 7-й Американський саміт. Уперше в ньому взяла участь Куба після дипломатичного примирення зі США. Перша офіційна зустріч саме на саміті у Панамі стала святом для більшості країн Південної Америки, що вимагали інтеграції Гавани в регіональні інституції [4].

Висновки. Отже, після приходу до влади адміністрації президента Б. Обами досить помітно змінилися пріоритети зовнішньої політики США, що спричинило «перезавантаження» відносин з окремими країнами світу. Зокрема, змінилися

відносини Сполучених Штатів із Російською Федерацією, Китайською Народною Республікою, країнами мусульманського світу. Щодо відносин із Росією, то передбачалася співпраця у сфері контролю за озброєнням (у 2010 р. був підписаний Договір про обмеження стратегічних наступальних озброєнь). Політика «перезавантаження» відносин із Китаєм передбачала прагнення поділити світ на сфери впливу й обмежити діяльність Китаю на міжнародній арені (за пропозицією США створити «групу двох» (G2)). Щодо мусульманських країн, то передбачалася боротьба з екстремізмом, посилення економічного та наукового співробітництва. Важливих змін зазнали відносини із Кубою. Зокрема, було скасовано низку санкцій проти Куби й відновлено дипломатичні переговори між державами. Усе це стало початком нової ери в американсько-кубинських відносинах після 50 років політичної ворожнечі.

Завдяки дотриманню США курсу «перезавантаження» відносин Б. Обамі вдалося досягти багатьох позитивних результатів, зокрема у сфері міжнародної безпеки. На відміну від попередньої адміністрації, Барак Обама спробував змінити загальний підхід до використання військової сили: формувати військову політику, виходячи з наявних ресурсних можливостей і постійно уточнювати її з урахуванням поточної військово-політичної обстановки. Серед досягнень у цій сфері можна виділити: проведення спец-операції, в процесі якої в Пакистані було знищено терориста № 1 – Усаму Бен Ладена, якого звинувачують в організації терактів 2001 р.; оголошення у 2011 р. про виведення військ США з Іраку та завершення там військової операції тощо.

Джерела та література

1. Курнишова Ю. Американсько-китайське суперництво на сучасному етапі: тенденції та особливості / Ю. Курнишова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://old.niss.gov.ua/book/StrPryor/11_2009/37.pdf
2. Мерніков Г. «Перезавантаження» відносин США та РФ: наслідки для України / Г. Мерніков [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dp.niss.gov.ua/public/File/docs/Ru-US-Reload.pdf>
3. Політика «перезавантаження» Обами: досягнення в зовнішній політиці США за 10 місяців президентства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.newsru.ua/world/03nov2009/obama_10mis.html
4. Роговик О. США та Куба: рефлексії «перезавантаження» / О. Роговик [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://international.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/06/USA_in_modern_world_Lviv_15.05.15-Volume-II.pdf
5. Шевчук О. Зовнішньополітичні пріоритети адміністрації Барака Обами / О. Шевчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/politics/2013/212-200-1.pdf>
6. Ялі М. Успіхи та невдачі зовнішньої політики Б. Обами / М. Ялі // Дослідження світової політики : зб. наук. пр. – К. : ІСЕМ НАН України. – 2012. – Вип. 3 (60). – С. 113–124.
7. Steinberg J. Speech on Administration's Vision of the U.S. – China Relationship / J. Steinberg [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.humanrights.gov/2011/04/05/james-steinberg-speech-on-administrations-vision-of-the-u-s-china-relationship/>
8. Ondrejcsák R. American Foreign and Security Policy under Barack Obama: change and continuity / R. Ondrejcsák // CENAA Analysis. Centre for European and North Atlantic Affairs [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cenaa.org/analysis/american-foreign-and-security-policy-under-barack-obama-change-and-continuity/>.